նոսեանց 2 ր., Յ. Մովսէսեանց 2 ր., Ա. Մազմանեանց 2 ր., Պ. Մռմռուկեանց 2 ր., Մ. Տէր-Գաւթեանց 2 ր., օր. Հեգ. Ղարիբեանց 2 ր., Մ. Ստամբօլցեանց 1 ր., Ս. Ալահվերդեանց 1 ր., Հ. Վահրադեանց 1 ր., Ս. Պապերեանց 1 ր., Թ. Վահրադեանց 1 ր., Ս. Պետրոսեանց 1 ր., Ս. Ջիգարջեանց 1 ր., Ա. Գրիգորեանց 1 ր., Էգիլխաննեանց 2 ր., Մ. Թադամեանց 1 ր., Գ. Փալանջեանց 1 ր., Կ. Ալանեանց 1 ր., Յ. Հալաջեանց 1 ր., Պ. Ալաչկերտցեանց 1 ր., Յ. Մատինեանց 1 ր., Յ. Բալեանց 1 ր., Պ. Քեօսապապեանց 1 ր., Ա. Օլթեցեանց 1 ր., Թ. Անտոնով 1 ր., Յ. Գրիգորեանց 1 ր. 60 կ., Բ. Պետրոսեանց 1 ր. 50 կ., Մ. Տէր-Գէորգեանց 1 ր. 50 կ., Յ. Մամիկոնեանց 1 ր., Ղ. Նահապետեանց 1 ր., Յ. Ազոյեանց 1 ր., Թ. Յարութիւնեանց 1 ր., Կ. Ալամեանց 1 ր., Մ. Մատինեանց 1 ր., Կ. Դանիէլեանց 1 ր., Х. Ивановъ 1 ր., Վ. Բաբանսեանց 1 ր., Մ. Խաչերեանց 1 ր., Պ. Արիստակեանց 1 ր., Վ. Ասանաթեանց 1 ր., Կ. Մինասեանց 1 ր., Յ. Ոսկջեանց 1 ր., Կ. Փայլվանեանց 1 ր., Յ. Պարունակեանց 1 ր., Գ. Մելքոնեանց 1 ր., Ղ. Յովհաննիսեան 1 ր., Գ. Յովհաննիսեանց 1 ր., Յ. Տէր-Պօղոսեանց 1 ր., Վ. Բունազեանց 50 կ., Տ. Ջէբէջեանց 50 կ., Վ. Սարուխաննեանց 60 կ., Գ. Թումանեանց 50 կ., Պ. Գեղեանց 50 կ., Ա. Կարխանով 50 կ., Ս. Աթաբէկեանց 50 կ., Գ. Յարութիւնեանց 25 կ., Յ. Աւանեանց 40 կ., Կ. Յարութիւնեանց 20 կ., Ա. Կուզիկեանց 20 կ., Մ. Պետրոսեանց 30 կ., Խ. Յովհաննիսեանց 25 կ., Մ. Մանուկեանց 20 կ., Յ. Մէջլումեանց 20 կ., Ա. Զարոյեանց 40 կ., Ս. Խանամիրեանց 40 կ., Յ. Շամրեանց 40 կ., Գ. Ազարաբեանց 15 կ., Ն. Գուրկարեանց 25 կ., Կ. Տէր-Ոափայէլեանց 40 կ., Խ. Տէր-Պօղոսեան 15 կ., №№ 5 կ., Գ. Աւետիսեանց 15 կ., Յ. Գասպարեանց 15 կ., Գ. Աստուածատրեանց 20 կ., Գ. Գաւուլջեանց 15 կ., Դ. Քաճղեանց 20 կ., Մ. Արազեանց 30 կ., Ս. Գասպարեանց 8 կ., Ա. Մկրտչեանց 15 կ., Ղ. Բէկոյեանց 5 կ., Յ. Մատիկեանց 20 կ., Ա. Կուզանեանց 20 կ., Ա. Էգէլխաննեանց 35 կ., Ն. Պլէխաննեանց 2 ր., Յ. Կուզիկեանց 2 ր., Կ. Մելքոնեանց 2 ր. Գումարն է 442 ր. 57 կ., որից դուրս գալով փոստի ծախք 2 ր. 49 կ., մնում է 440 ր., 8 կ.

Ա. Ղազարեանց, Գ. Կաճկաճեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Յունիսի 12-ին

Ներկայ ամսոյս 8-ին, կիրակի, սուրբ խաչ վանքի պարտիզում կայացաւ տեղւոյս Բարեգործական ընկերութեան տարեդարձի հանդէսը։

Այդ բարեգործական ընկերութիւնը հիմն դրված հազար ութ հարիւր վաթսուն թւականներում, մի քանի բարեմիտ քաղաքացիների աշխատութեամբ և հաստատված ռուսաց տէրութեան Ներքին գործերի Նախարարից, այժմ ներկայացնում է տեղիս մի ազգային, ուժեղ և հաստատուն հիմնարկութիւններից մինը՝ որ արժանի է ուշադրութեան ոչ այնքան իր գործունէութեամբ, որչափ իր նիւթական զարգացմամբ։ Սկսեալ այն նախընթաց տարիներից մինչև այսօր, այդ ընկերութիւնը, իր բռնած՝ թէև ոչ աչքի զարնող պտղատու, այլ համեստ գործի ընթացքով, հետզհետէ վաստակում է հասարակութեան հաւատը և համակրութիւնը և յաջողում է կազմել մի նշանաւոր դրամագլուխ՝ մօտ 30 հազար րուբլի։ Իսկ ընկերութեան երկարատև գործունէութեան շաւիղն ցոյց է տալիս մեզ, որ նա ծախսելով ոչ աւելի քան 23 հազար րուբլ, մատուցանում է մի շարք հոգատարութիւններ դրամական նպաստներով՝ թէ չքաւոր հայերի թշուառ դրութիւնը թեթևացնելու, թէ հայ ուսանողներին և աղջիկներին միջոցներ տալով իրանց ուսման գործը առաջ տանելու և այլ համանման բարի գործերի համար։ Պարզ է այն որ ընկերութիւնը չունի մի որոշ գործունէութեան շրջան, մի առաջադրած որոշ առարկայ իր գումարների գործածութեան համար։ Ժամանակի պահանջն և տեղիս անհրաժեշտ կարօտութիւնները չէին ներե այլ ևս ընկերութեան գումարները այդ տեսակ ի գործ դնելու։ Տարրական ուսման և արհեստագիտութեան գործի կարօտութիւնը, որ օրըստօրէ աւելի և աւելի զգալի է լինում մեզանում, ստիպում էր որ այդ գործի վրա աւելի ևս ուշադրութիւն դարձված լինէր։

Այդպիսի դրութիւնը դրդեց մի քանի բանիմաց անձինքներին, անցեալ տարվայ ընդհանուր ժողովում Բարեգործական ընկերութեան, որ տեղի ունեցաւ քաղաքիս մէջ, խորհրդարանի դահլիճում, յայտնել այս միտքը՝ թէ ընկերութիւնը զարգանալով և առաջանալով նիւթական կողմից, անհրաժեշտ պէտք ունի մի նախասահմանեալ գործունէութեան ծրագրի, որ իր գոյութիւնը աւելի ըզգալի և արդիւնաւոր լինի հասարակութեան համար, և համապատասխանող ժամանակի պահանջողութեանը և տեղիս ամենակարևոր պէտքերին։ Այդ առաջարկութիւնը քննելուց յետոյ ժողովի կողմից՝ մեծամասնութիւնը ընդունում է և յանձնում է խորհրդարանին այդ խնդիրը մշակելու, և ներկայացնելու մի պատրաստ նախագիծ այդպիսի գործունէութեան առաջիկայ ընդհանուր ժողովին, վերաքննութեան և հաստատութեան համար։

Չը գիտենք, ինչ և ինչ անյայտ պատճառներով խորհրդարանի անդամները անհրաժեշտ են համարում այս տարվայ ժողովը գումարել սուրբ խաչ վանքի պարտիզում, որ քաղաքից իր եօթն մղոն հեռակայութեամբ անշուշտ շատերին արգելառիթ պիտի լինէր ներկայ գտնվելու։ Մենք ոչինչ չէինք ունենայ նկատելու խորհրդարանի անդամներին այդ առթիւ, թէ որ ինչպէս անցեալ տարի, ընդհանուր ժողովի նիստը կայանար քաղաքիս մէջ. իսկ սուրբ պատարագը, տարեդարձի տօնախմբութիւնը, ճաշը, խում ու քէֆը տեղի ունենային սուրբ խաչ վանքի պարտէզում, որ յիրաւի իր բնական և գեղեցիկ դիրքով ներկայացնում է ամենայն յարմարութիւններ այդ տեսակ հանդիսակատարութիւնների համար։

Սակայն այս անգամ ընկերութեան խորհրդարանը հրաւիրում է իր կողմից առանձին տոմսակներով համաքաղաքակից տիկիններից շատերին իր տարեդարձի հանդէսին ներկայ գտնվելու և անդամակցութեան մասնակցելու։ Բայց զարմանալի խարութիւն. ինչու չը հրաւիրել նոյնպէս օրիորդներին, երբ կանացի սեռի զարգացած և կրթեալ տարրի մեծամասնութիւնը նրանցից է կազմվում, երբ նրանք ևս կարող են ՚օգտաւէտ հանդիսանալ այդ նուիրական գործում։ Այնուամենայնիւ ուրախալի է այն երևոյթը, որ մեզանում արդէն զգում են շատերը կանացի սեռի գոյութիւնը և օգտակարութիւնը հասարակային կեանքի հանդիսադրութեան մէջ։ Այս առաջին անգամն էր, որ տեղացի կինը իր նեղ և սահմանափակ ընտանեկան կեանքի շրջանից հեռանալով, հանդիսանում էր նպաստելու հասարակային գործերի յառաջադիմութեանը։ Հանդիսականների մեծ մասը, սուրբ խաչ վանքի եկեղեցում պատարագը լսելուց յետոյ, իջաւ վանքի պարտէզը և գումարվեցաւ բօտօնցի դահլիճում։ Ուր և պիտի կայանար ժողովի նիստը և տարեդարձի տօնախմբութիւնը։ Ժամը 1-ին մօտ էր, երբ հանդիսականները գումարվում էին դահլիճում։ Այդտեղ արդէն պատրաստ էին մի շարք օզաձև զետեղված սեղաններ ճաշի համար, որոնց վրա շարված էին աչք հրապուրող պէսպէս խմելիքներ և ուտելիքներ։ Այդ ամենը տեսնելուց յետոյ՝ ոչ ոք չէր կարող գուշակել անգամ, որ Բարեգործական ընկերութիւնը այդպիսի դրութեան և պարագաների մէջ պիտի ունենար իր ժողովի նիստը։ Դահլիճը լիքն էր այցելուներով. իսկ կանացի սեռի ներկայութիւնը, որչափ էլ փոքրամասնութիւն կազմէր, այնուամենայնիւ շատ ուրախալի երևոյթ էր և աչքի էր զարկում։ Բազմութեան մեծ մասը առաւօտեան ժամը 8-ից այդտեղ հաւաքված՝ սրտատրոփ անհամբերութեամբ սպասում էր այն րոպէին, որ իր քաղցածութիւնը կարող լինէր յագեցնել։ Յանկարծ լսվեցաւ մի փոքրիկ զանգակի սուր ձայն։ Այդ պ. Նախագահի զանգակն էր, որ հրաւիրում էր անդամների ուշադրութիւնը։ Անդամներից մեծ մասը ստիպված էին կանգնած մնալու, այնպէս որ շատ դժուարին էր անգամ տեսնել պ. Նախագահին մի փոքրիկ սեղանի առաջ՝ շրջապատած խորհրդարանի անդամներով։ Փոքր ինչ յետոյ լսվեցաւ պ. Նախագահ Խ. Ստեփանոսեանի ձայնը, որ կարդում էր ընկերութեան 1879 թ. տարեկան հաշիւը։ Այդ հաշուետուութիւնից երևում էր, որ ընկերութիւնը ունեցել է անցեալ տարվայ ընթացքում տարեկան մուտք. 4575 ր.—26, ծախք 2454 ր.—09, իսկ պատրաստի դրամագլուխ 29,168 ր. 36 կ.։ Արժանի է մտադրութեան այն, որ նոյն տարուայ մէջ անդամների թիւը 253-ից աւելացել է մինչև 345։ Այստեղ պէտք չէ թաքցնել այն ևս, որ այդ բանին մասամբ պատճառ էին եղած իրանց՝ անձնանուէր և ժրաջան աշխատութեամբ, պ. պ. Նախ. Խ. Ստեփանոսեան և գանձապահ պ. Քէչէճեան և մի քանիսը, որ արժանի են վայելելու անդամների խորին շնորհակալութիւնը։

Սրանից յետոյ պ. Նախ. Խ. Ստեփանոսեանը կարդաց խորհրդարանի անդամների կարգադրութիւնը անցեալ տարվայ ժողովում յանձնված խնդրի մասին։ Այդ կարգադրութիւնից իմացանք, որ մէկ տարվայ ընթացքում խորհրդարանը չէ կարողացած գալ մի որ և իցէ եզրակացութեան և պատրաստել ծրագիր մի նոր գործունէութեան համար, այլ հրաւիրում է անդամներին՝ թէ որ նրանցից մինը ունի ի նկատի մի առաջարկութիւն անել այդ առթիւ, գիմել խորհրդարանին գրաւոր կերպով։ Եւ այդ հարցը անցաւ այդպէս առանց որ և է նկատողութեան անդամների կողմից։ Կարծես չար բաղդի բերմամբ ընդհանուր ժողովի և խորհրդարանի դերերը միմեանց հետ փոփոխված էին։ Մի կազմակերպութիւն խորհրդարանի 24 անդամներից, չը կարողացաւ ոչ թէ միայն որ և իցէ ծրագիր պատրաստել, այլ որ և իցէ բաւականացուցիչ կերպով պատասխանել այդ հարցի նկատմամբ։ Մեծ մասը ներկայ եղող անդամներից չէր էլ հետաքրքրվում այդ հարցով, նրա համար մի և նոյն էր թէ իր 5 րուբլի տարեկան անդամակցութեան վճարքը ի գործ կը դրվի գինետուն մի հաստատելու, թէ մի ուսումնարան բանալու. նա բաւական էր, նրանով էլ միայն, որ իր նուիրած փողի հաշուից տարին մի անգամ մի լաւ խում ու քէֆ անէր։

Արդէն ժողովի նիստը սկսում էր ընդունել մի անորոշ կերպարանք, երբ անդամներից մինը, պ. Սալթիքեան, հրաւիրելով պ. Նախագահի և անդամների ուշադրութիւնը, յայտնեց այն միտքը՝ թէ շատ դժուարին է ներկայ անյարմար պարագաների մէջ այլ ևս որ և իցէ կարգով առաջ տանել նիստը, և թէ անկարելի է ճշգրիտ կերպով 24 նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնները կատարել, և այդ պատճառաւ առաջարկեց ժողովին յետաձգել այդ նիստը, բաւականանալով այս անգամ տարեդարձի տօնախմբութեան հանդիսակատարութիւնով։ Կարծես թէ շատ պարզ և հասկանալի էր այդ առաջարկութիւնը, բայց այնուամենայնիւ արձագանք չի գտաւ այդ ամբոխի մէջ։ Պ. Մ. Պալապանեանը և մի քանիսը ընդդէմ հանդիսացան այդ առաջարկութեանը, այն պատճառով իբր թէ շատ դժուարին է միւս անգամ հաւաքել անդամներին մի ժողով կազմելու համար։ Այդ ճշմարիտ էր. միւս անգամ այդպիսի ամբոխ հեշտ չէր հաւաքել։ Քանի որ այդպիսի ամբոխը՝ չէ տեսնում այս կամ այն գործի մէջ որ և իցէ օգուտ իր նիւթապաշտ հակումները յագեցնելու, քանի որ այս կամ այն հարցը չէ դրդում նրա սեպհական շահերը, նա միշտ այդպիսի դիպուածներում սառն և անտարբեր է հանդիսանում, ինչպէս և ներկայ նիստի մէջ։

Ակներև էր, որ անդամները շտապում էին հապճեպով վերջացնել նիստը և ձեռնարկել խումուքէֆին։ Բայց մնում էր մի այլ խոչնդոտ—որ էր 24 նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնը։ Այստեղ դարձեալ հանդիսանում է պ. Մ. Պալապանեանը, համոզված թէ մի լոկ խնդիրքով կարելի է այդ խոչնդոտը վերցնել։ Այս անգամ պ. Մ. Պալապանեանը անզօրր սրտով յայտնելով իր խորին սրտի վկայութիւնը և անկեղծ շնորհակալութեան հաւատալիքը խորհրդարանի անդամներին, նրանց երկու տարվայ ընթացքում ջրիաբար ծառայութեանը և տոկուն աշխատութեանը ընկերութեան նիւթական յառաջադիմութեան ասպարիզում, խընդրում է ժողովից թողնել նրանց առանց մի նոր ընտրութեան՝ հոգաբարձուների պաշտօնի մէջ։ Հէնց այդ էլ այդպէս վերջանալու էր, ըստ որում քանիսները տեղերից բարձրանալով մի և նոյնը արտայայտում էին գլուխների շարժմունքով։ Բայց պ. Պ. Սալթիքեանը, ինչպէս չար ոգի այդ ժողովի, կարծես թէ դիտմամբ արգելում էր անդամներին փոքր ինչ առաջ վայելելու ճաշը, որը արդէն վաղուց նրանց սպասում էր։ Եւ պարզելով պ. Մ. Պալապանեանի առաջարկութեան անհիմնաւորութիւնը, պ. Պ. Սալթիքեանը յայտնում է ընդհանուր ժողովի անդամներին, թէ այդպիսի կերպով ընտրութիւններ երբէք կարող չեն տեղի ունենալ, ըստ որում ընդդէմ է ընկերութեան կանոնադրութեանը։ Զարմանալի միամտութիւն. պ. Մ. Պալապանեանը չը բաւականանալով այդպիսի պարզ մեկնութեամբ, միւս անգամ դիմում է ժողովին խնդրելով ընդունել իր առաջարկութիւնը, կարծես թէ իր խնդիրքը մի զարմանալի հրաշքով այդ րոպէում պիտի կերպարանափոխվէր մի նոր §-ի ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ։ Բայց Նախ. Խ. Ստեփանոսեանի և Պ. Սալթիքեանի այդ առթիւ ըրած խօսակցութիւնից պարզվեցաւ որ՝ եթէ բոլոր ներկայ եղող անդամներն էլ, բացի մինից, միաբան էին պ. Մ. Պալապանեանցի առաջարկութեանը, դարձեալ այդ կերպով եղած ընտրութիւնները իրաւացի չէին կարող լինել։ Սրանից յետոյ ձեռնարկեցին 24 նոր հոգաբարձուների ընտրութեանը։ Ներկայ գտնված մօտ 90 անդամներից մի մասը աւելորդ համարեց մասնակցել ընտրութիւններին, միայն 55 անդամներ ներկայացրին քուէական թղթերը։ Մեծ մասը նոր խորհրդարանի հոգաբարձուների ընտրվեցան հին անդամներից։ Որչափ կանոնաւորապէս և ճշգրիտ կարելի էր առաջ տանել այդ ընտրութիւնները և ինչ արդիւնք պիտի տային նրանք այդպիսի պատրաստութեան և պարագաների մէջ, այդ թողնում եմ հասարակութեան արդարախոհ քննադատութեանը, միանգամայն աւելացնելով որ այդ ընտրութիւնները կատարվեցան —ad libitum.

***

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Յունիսի 14-ին

«Մշակի» № 94 մէջ կարդացի Արցախեցի ստորագրութեամբ մի նամակ, որի մէջ շատ սուտ խօսքերից յետոյ, դարձել է դէպի ինձ, մեր քաղաքացիներին և պօլիցիական կառավարութեան. վասնորոյ խնդրեմ իմ այս քանի տողս 'ի սէր արդարութեան տեղաւորել ձեր պատուական թերթի մի անկիւնում։ Քաղաքիս մէջ գողութիւնները, ինչպէս գրում է պ. Արցախեցին, ոչ թէ օր օրի վրա չեն աւելանում, այլ ընդհակառակը, գրեթէ բոլորովին ոչնչանում են, համեմատելով ուրիշ քաղաքների հետ, ընդ նմին նաև գիւղօրէից մէջ, այնպէս որ ամենայն գիւղական վաստակ կարողանում է առանց հոգողութեան թողնել իր գոյքը և ինքը գնալ իր գործին։ Այս հաստատ է, որովհետև ես շատ ժամանակ իմ անձնական գործոց պատճառաւ, գտնվում եմ գիւղօրէից մէջ և համարեա թէ շատ քիչ եմ տեսնում գողութիւններ։ Իսկ մարդասպանութիւնները, եթէ տարին մի կամ երկու անգամ պատահում են, այդ չէ նշանակում թէ մարդասպանութիւնը և գողութիւնը մեզ միշտ սպառնում են, այլ այս պատահում է նրանից, որ մէկը միւսին գայրացնում է, որից և տեղական վատ սովորութեամբ, ծագում է մարդասպանութիւն։

Պ. յօղուածագրից կը խնդրեմ ցոյց տալ, թէ երբ եմ ես տարեկան մի կամ երկու անգամ փող ժողովել, իբրև թէ փողոցների նորոգութեան համար և ուչ չեմ դարձրել, կամ թէ երբ է եղել, որ ես լապտերներ եմ ծախել հատը 10 ր., որը 3 ր. էլ չարժէ. կամ թէ երբ եմ ես քաղաքացիներից մարդիկ կամ նրանց փոխարէն փող պահանջել, որպէս զի գիչերները փողոցներում շրջեն, և այլն, և այլն։

Այո, ես չեմ պարտաւոր սորանից տասը տարի առաջ քաղաքումս կատարված իրողութիւններին պատասխանատու լինել։ Գովելի չէ առանց ճիշդ տեղեկութեան, գրիչ վեր առնել և զանազան շահեր պաշտպանելու նպատակաւ սորան նրան դիպչել։ Միթէ պ. Արցախեցին չը գիտէ, որ քաղաքը չունի դրամագլուխ և ոչ աւելորդ արդիւնք։ Այո, եթէ մեր քաղաքը ունենար ուրիշների նման քաղաքական ինքնավարութիւն, այն ժամանակը կարելի էր աւելի բարեկարգութիւններ սպասել։

Շուշեցիք, որ յայտնի են ամեն քաղաքներում իրանց ընդունակութեամբ, չեն վրդովվում, երբ որ մի քանի անձինք նրանց չեն հաւանում և սրա նրա պատիւը արատաւորում ու նրանց վնասում, իսկ վնասակար անձանց գովում են։ Ես ամենևին գլուխ չէի դնի այսպիսի գրպարտութիւններին, եթէ իմ պատուին դիպած չը լինէին։

Քաղաքային դեպուտատ Պետրոս Աղամալեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«НОВОЕ ВРЕМЯ» ԼՐԱԳԻՐԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Новое Время» լրագրին գրում են Թիւրքաց հայերի մասին հետևեալը:

Աւելի ծանր խորհող հայերը շատ լաւ տեսնում են, որ չը նայելով լորդ Կարնարվոնի, լորդ Գրէնվիլի, մարկիզ Սալիսբրիի, դուքս Արգայլի և մարկիզ Բատի ճառերին, նրանք ոչինչ չեն ստանայ, ինչ որ ցանկանում են ըստանալ, այն պատճառով, որ Հայաստանը հեռու է, իսկ պետութիւնները խիստ շատ գործեր ունեն, որ ժամանակ ունենան Հայաստանով պարապվելու: Հայերի ցանկութիւնն է Բօլգարիայի և Արևելեան Ռումելիայի պէս կառավարութիւն ունենալ: Նրանք կամենում են, որ սուլթանը թագաւորի, թոյլ տալով նրանց, որ իրանք իրանց կառավարեն: Իսկ ինչ վերաբերում է այն դժուարութիւններին, որ կարող է առաջ բերել այս նախագիծը (պլան), նրանք պատասխանում են հետևեալը. բոլորովին ի զուր են կարծում, թէ քուրդերը հակառակ կը լինեն Հայաստանի ինքնավա-

բուլթեան: Քուրդերը շատ վնասներ հասցրին հայերին: Սովի ժամանակ քուրդերը յափշտակում էին, կողոպտում էին և սպանում էին հայերին, բայց չը նայելով սրան, վերջինները (հայերը) օգնում էին քուրդերին և զանազան տեղերից որպէս օգնութիւնը իրանց ուղարկած փողերի և պաշարեղէնների 25% բաժանեցին նրանց: Քուրդերը, տեսնելով, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը, որի վրա յոյս ունէին, Թողնում է նրանց մեռնել, այն ինչ հայերը, իրանց զոհերը, նրանց օգնութիւն են հասցնում, բոլորովին շփոթված էին: Իսկոյն այս բանից յետոյ եկան քուրդերի առաջնորդները հայերի մօտ և յայտնեցին, որ նրանք պատրաստ են խաղաղ և հաշտ ապրել հայերի հետ: Մի և նոյն ժամանակ, բանը նրա մէջն է, որ քուրդերը մեծ մասամբ մահմեդականութիւն ընդունած հայեր են. իսկապէս նրանք կէս-մահմեդական և կէս-քրիստոնեաներ են: Տարին մի անգամ նրանք քրիստոնեայ եկեղեցիներին ոչխարներ են ընծայում, իրանց մօտ հայ քահանայ են հրաւիրում, ստիպում են նրան աղօթքներ կարդալ, երբ հիւանդանում են, և մահից առաջ մինչև անգամ հաղորդվում են: Հետևաբար, եթէ հայերին և քուրդերին հանգիստ Թողնեն, նրանք միմեանց հետ համաձայն կապրեն: Քուրդերը նեղացնում են հայերին, որովհետև մահմեդական իմամները գրգռում են նրանց հայերի դէմ: Հայերը սիրում են կարգը և նրանց մէջ կրթված մարդիկ կան. հայ ժողովուրդը զօրեղ է, այնպէս որ բաւական է երկրի կառավարութիւնը յանձնեն նրանց և զէնք տան նրանց ժանդարմերի կազմակերպելու համար, որ կարճ ժամանակում նահանգը կատարելապէս բարեկարգվի: Ամենալաւ ապացոյց, որ հայերը զէնք չեն գործածի քուրդերի դէմ նրանցից վրէժ առնելու համար, կարող է ծառայել հայերի քրիստոնէական յարաբերութիւնը դէպի վերջինները սովի ժամանակ, երբ որ նրանք իրանց ստացած օգնութիւնից մաս հանեցին քուրդերին:

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

«Голосъ» լրագրի մէջ տպած է հետևեալ առաջնորդող յօդուածը:

Գործերի դրութիւնը Թիւրքիայի մէջ դարձեալ անհանգստացնող բնաւորութիւն է ստանում: Միաժամանակ կոնֆերենցիայի աշխատանքների վերջանալու հետ, Թիւրքիայից այնպիսի լուրեր են ստացվում, որոնք ապացուցանում են, որ Թիւրքաց ֆանատիկոսութիւնը չափազանց գրգռված է: Հեռագիրը մեզ հաղորդեց Նովօ-Բազարի նահանգապետի կորուստը: Պէտք է ասել, որ այդ հեռագիրը բաւական կասկածաւոր է (Նորերում ստացված հեռագիրը հաղորդեց, որ նահանգապետը սպանված չէ, այլ վիրաւորված), բայց ուշադրութեան արժանին այդ հեռագրի ճշգութիւնը չէ, այլ քրիստոնեաներին Թշնամի այն տրամադրութիւնը, որ տիրում է մահմեդականների մէջ:

Մի և նոյն ժամանակ Կ. Պօլսից այնպիսի տեղեկութիւններ են ստացվում, որոնցից երևում է, Թէ Թիւրքիայի մայրաքաղաքի մէջ էլ սկսում է տիրել նոյն տրամադրութիւնը: «Times» լրագրի Կ. Պօլսի Թղթակիցը այդ մասին չափազանց նշանաւոր և հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում: Նա պատմում է, որ մի քանի ժամանակ է, ինչ սուլթան Աբդուլ-Համիդ մտածում է, որ քրիստոնեայ պետութիւնները վճռել են արտաքսել Թիւրքերին Եւրոպայից և ոչնչացնել Օսմանեան պետութիւնը: Նրա կարծիքով Թիւրքիային այդ վտանգից ազատելու համար միակ միջոց կայ, այն է յամառութեամբ ընդդիմադրել Եւրոպայի բոլոր պահանջներին: Աբդուլ-Համիդի խորհրդատուները, ցանկանալով իրանց տիրոջ հաւանութիւնը ստանալ, իրանց անհաշտ ֆանատիկոսներ են ցոյց տալիս և հաւատացնում են սուլթանին, որ նա կարող է ստիպել Ռուսաստանին և Անգլիային զիջումներ անել, եթէ նա, իբրև «բոլոր մահմեդականների խալիֆ», կը դիմէ այդ երկու պետութիւնների մահմեդական հպատակներին:

Անգլիական լրագրի Թղթակիցը այնուամենայնիւ չէ հաւատում այդպիսի մտադրութիւնների ճշմարտութեանը և ասում է, որ սուլթանը կը վախենայ այն «անձնական պատասխանատուութենից», որի մասին նրան ակնարկեց պ. Գօշեն իր առաջին տեսութեան ժամանակ: Այս ենթադրութիւնը թէպէտ ճշմարիտ է, բայց այնուամենայնիւ պէտք է ի նկատի ունենալ, որ սուլթանը կընդդիմանայ պետութիւնների պահանջներին և այնպիսի միջոցների կը դիմէ, որոնց նա գործ էր դնում Բօսնիան և Հերցեգօվինան աւստրիական զօրքերով գրաւելու և Չերնօգօրիայի հետ վերջին դաշնագրութիւնը կապելու ժամանակ:

Շատ կարելի է, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը կը համաձայնի կոնֆերենցիայի վճռի հետ Յունաստանին երկիրներ զիջելու վերաբերութեամբ, բայց մի և նոյն ժամանակ կը պատուիրէ «տեղացի մահմեդականներին» ընդդիմանալ այդ երկիրները Յունաստանի հետ միացնելուն, իսկ իր զօրքերին կը հրամայէ փախչել և ապստամբների հետ միանալ: Այս ենթադրութիւնը 'ի նկատի ունենալով, հաւանական է, որ սուլթանը դիմէ ամբողջ աշխարհի մահմեդականներին, պահանջելով նրանցից պաշտպանութիւն և օգնութիւն քրիստոնեայ պետութիւնների «սարսափելի մտադրութիւնների» դէմ:

Գուցէ դժուար լինի այժմ խանգարել Բ. Դրան այդ դիտաւորութիւնները, բայց Կ. Պօլսի մէջ կը սխալվին, եթէ կերևակայեն, որ այս անգամ էլ այդ գործերը անպատիժ կը մնան: Եթէ սուլթանը կը մոռանայ եւրոպական Թագաւորի պարտաւորութիւնները, նրա հետ այնպէս կը վարվին, ինչպէս ասիացի վայրենիների առաջնորդի հետ:

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալը:

Ֆրանսիական սենատը ընդունեց պատգամաւորների ժողովից հաստատված ամնիստիայի օրէնքի նախագիծը, միայն այնպիսի խմբագրութեամբ, որին ընդդէմ էր մինիստրութիւնը: Այդ խմբագրութիւնը, որ առաջարկված է սենատի անդամ Բօզերիանից, բացասում է ամնիստիայի շնորհելը հրդեհներ գցողներին և մարդասպաններին, իսկ Մարսել Բարտի խմբագրութիւնը պահանջում էր ամնիստիա չը տալ այն բոլոր քաղաքական աքսորականներին, որոնք հասարակ քրէական յանցանքներ են գործել, ուրեմն ընդունված խմբագրութիւնը զիջումն է անում մինիստրութեանը: Շատ դժուար է հասկանալ, թէ մինիստրութեան նախագահ Ֆրէյսինէ ի՞նչ պատճառով էր ընդդիմանում Բօզերիանի խմբագրութեանը: Առողջ դատողութիւնը պարզ ասում է, որ մի քաղաքական կարգադրութիւն ընդհանուրի մասին չէ կարող վերաբերվել քրէական հասարակ յանցաւորներին: Իսկապէս պ. Ֆրէյսինէ պէտք է համաձայնէր Բօզերիանի խմբագրութեան հետ գոնեա այն պատճառով, որ կառավարութեան հակառակորդները առիթ չունենային ասելու, թէ կառավարութիւնը աքսորում է եզուիտներին և վերադարձնում է նրանց սպանողներին:

Մինիստրութիւնը գործի վրա ուրիշ կերպ նայեց: Նա Բօզերիանի վերոյիշեալ խմբագրութեանը գերադասեց պ. Լաբիշի առաջարկած հականախագիծը, որ պահանջում էր նոյն անպայման ամնիստիան, միայն կառավարութեան նախագծից այլ ձևով: Լաբիշի հականախագիծը մերժվեցաւ 12 ձայների մեծամասնութեամբ: Դրանից յետոյ Բօզերիանի խմբագրութիւնը ընդունվեցաւ 143 ձայների բազմութեամբ 138-ի դէմ, չը նայելով, որ նախագիծը քննող մասնաժողովը բոլորովին ընդդէմ էր ամնիստիա շնորհելուն և Ժիւլ Սիմօնն էլ նոյն մտքով ճառ ասաց:

Այնուամենայնիւ գործը դեռ վերջացած չէ: Ֆրանսիական սահմանադրութեան համեմատ պատգամաւորների ժողովից ընդունված և սենատից փոփոխված օրէնքի նախագիծը վերադարձնվում է պատգամաւորների ժողովին երկրորդ քննութեան համար: Եթէ պատգամաւորների ժողովը կընդունի սենատի խմբագրութիւնը, նախագիծը օրէնքի ոյժ կը ստանայ, հակառակ դէպքում սենատը ստիպված կը լինի նորից քննել իրան վերադարձրած սկզբնական նախագիծը:

Եթէ կառավարութիւնը և պատգամաւորների ժողովը հարկաւոր կը համարեն պնդել, սենատի մէջ նորից վիճաբանութիւններ կը լինեն և այդ դէպքում գուցէ կընդունվի կառավարութեան սկզբնական նախագիծը: Այս դէպքում գործը կերկարի և յուլիսի 2 (14)-ին, ֆրանսիական ազգային տօնին, կառավարութիւնը չի կարողանայ յայտնել այն հանգստացնող միջոցը (ամնիստիա), որի անհրաժեշտութիւնը Գամբետտա իր ճառի մէջ գեղեցիկ կերպով նկարագրեց:

Գուցէ պատգամաւորների ժողովը 'ի նկատի առնի վերոյիշեալ հանգամանքը և ընդունի սենատի խմբագրութիւնը: Այս դէպքում կարող է պատահել, որ Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը հրաժարական տայ և Լէօն Գամբետտայի մինիստրութիւն կազմվի: Ֆրէյսինէի մինիստրութիւնը իր հանրապետական եռանդոտ միջոցներով բաւական դժուարութիւններ է ծագեցրել, որոնց վերջացնելու համար անհրաժեշտ է Գամբետտայի մինիստրութիւնը:

Բերլինի լրագիրներին Փարիզից գրում են հետևեալ տեղեկութիւնները եզուիտների հիմնարկութիւնները փակելու մասին յունիսի 30-ից:

Այսօր առաւօտ դը-Սեվր փողոցի մէջ գտնված եզուիտների բնակարանի փակելու մասին ստացվել են հետևեալ տեղեկութիւնները: Երբ պօլիցիականները պաշտօնական հագուստով սկսեցին բնակարանի դռները բաղխել, նրանք իսկոյն բացվեցան: Մի քանի մարդիկ կամենում էին պօլիցիայի հետ մըտնել բնակարանը, բայց նրանց արգելեցին: Պօլիցիան փողոցում ներկայ եղողներից մի քանիսին կալանաւորեց և միայնակ մտաւ: Առաւօտեան 4½ ժամին փողոցում ներկայ եղողների Թիւը հասաւ 500-ի: Նրանց Թւում կային ուսանողներ և մի քանի կանայք: Քսան մարդկերանցից բաղկացած պօլիցիան մաքրեց փողոցը: Հաւաքված ամբոխը հետևեց պօլիցիայի հրամանին և այդ ժամանակ լսում էին մի կողմից «կեցցեն եզուիտները», «կեցցէ ազատութիւնը», միւս կողմից «կեցցէ հանրապետութիւնը»: Հինգից քառորդ անց եկաւ պատգամաւոր կղերական Բօդրի-Դասօն, բայց պօլիցիան նրան ներս չը Թողեց, չը նայելով նրա բողոքին: Պօլիցիան չը Թողեց նոյնպէս մի քահանայի մտնել բնակարանը: Մի քանի անձինք քահանայից օրհնութիւն խնդրեցին, իսկ պատգամաւորը խնդրեց օրհնել Ֆրանսիա: Մօտ եօթ ժամին եկաւ պօլիցիական պրեֆեկտ Անդրիէ և երկու պօլիցիականների հետ մտաւ բնակարանը: Շուտով այնտեղից դուրս եկան միաբանութեան երեք անդամները: Մնացած անդամները փակվել էին իրանց խցերի մէջ, այնպէս որ արհեստաւորներ կանչեցին դռները կոտրելու համար, իսկ ժամի եօթից անցած անդամները մէկը միւսի ետևից սկսեցին Թողնել բնակարանը: Պատգամաւորների ժողովի երեք անդամներ և երեք ուրիշները, որոնց Թւում էր և «Union» լրագրի խմբագիրը, կալանաւորվեցան: Եզուիտների հեռանալուց յետոյ մի քանի մարդիկ մտան բնակարանը և կանչում էին «կեցցեն եզուիտները», բայց նրանց պօլիցիան քշեց: Ժամը տասին այդ փողոցի մէջ կատարեալ հանգստութիւն էր տիրում: Եզուիտները դատարաններին գանգատներ են տուել կառավարութեան ոյժ գործածելու դէմ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Բէյտերի» ընկերութեանը հաղորդում են Կ. Պօլսից յունիսի 20-ից, որ Բայազէդի, Ալաշկերտի և Վանի նահանգներում դեռ ևս սովը շարունակվում է. բնակիչները անցնում են Ռուսաց սահմանը. Հաղորդում են, որ 10,000 մարդ, գլխաւորապէս քիւրդեր, սովամահ են եղել.

—Լրագիրները հաղորդում են, որ եզուիտներին արտաքսելու և հոգևոր միաբանութիւնների հիմնարկութիւնները փակելու պատճառով մինչև այժմ մօտ 49 դատաւորներ հրաժարվել են իրանց պաշտօններից, որպէս զի կառավարութեան ճնշման տակ, իրանց խղճի հակառակ վճիռներ չը տան եզուիտների և աշխարհական հոգևորականների գանգատներին. Հրաժարական տուող պրոկուրորների Թիւը նոյնպէս մեծ է.

—Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ այնտեղ հասել է Բէյրութի նահանգապետը, որ իր հետ բերել է Միտհադ-փաշայի նամակները. Այդ նամակներով Միտհադ-փաշա նշանաւոր վերանորոգութիւններ է առաջարկում և իր համար աւելի ընդարձակ իրաւունքներ է պահանջում.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՓԱՐԻԶ, 29 յունիսի: Պաշտօնական լրագրի մէջ տպած է մի հրաման, որով կարգադրվում է, մի պատժի սպառնալիքով, բոլորովին ազատել 1870 և 1871 Թուականների ապստամբութեան պատճառով բոլոր դատապարտվածներին, նոյնպէս և նրանց, որոնք մասնակցել են հետևեալ ապստամբական շարժումներին:

ՓԱՐԻԶ, 1 յուլիսի: Երէկ երեկոյեան Հենրի Րօշֆոր հասաւ Լիօնի երկաթուղու կայարանը: Նրան մեծ ամբոխ էր սպասում: Բուլվարը լցնող ամբոխը «մարսելիէզ» էր երգում: Պատգամաւորների ժողովը ընդունեց օրէնքի նախագիծը: Լիօնի մէջ վերականգնվում է կենտրոնական քաղաքային վարչութիւն:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յուլիսի: Ներքին առաջին 5% փոխառութեան տիրաժի գլխաւոր տարած գումարները:

№ սէրիի	№ տոմս.	տար. գումար.
19108	25	200,000
261	18	75,000
17966	46	40,000
15851	34	25,000
164	14	10,000
17324	47	10,000
14895	25	10,000
5416	38	8000
155	13	8000
17053	47	8000
1556	41	8000
4520	35	8000
16452	5	5000
5526	35	5000
13901	47	5000
5721	31	5000
12410	37	5000
8245	2	5000
10380	35	5000
9858	14	5000

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ